

Платформа Української Радикально-Демократи- чної (С.-Ф.) Партії.

На правах рукопису видає У.Р.-Д. (С.-Ф.) Партія.

Видання друге. Липень 1926 року.

ПЕРЕДМОВА.

У другій половині 1923 року група членів Української Радикально-Демократичної Партії в Чехословаччині, за згодою Закордонного Бюро Партії, випрацювала й видала „Платформу Української Радикально-Демократичної (С.-Ф.) Партії“. Три роки української справи—з одного боку в умовах еміграції, розкиданої по цілій земній кулі, з другого—в умовах окупаційного режиму на Україні—це довгий протяг часу, що мусів бути і справді був гострим іспитом для основних принципів, покладених в основу „Платформи“. Перебіг міжнародних подій у Європі, а за нею і в цілому світі, складні процеси внутрішнього життя на окупованій Україні виявили цілком ясно, що ті республікансько-демократичні принципи, які покладено „Платформою“ в основу державного життя незалежної України, виправдані не тільки теоретично, але й практично, бо в них означено точно ті політичні та громадські шляхи, що ними йде зараз людство цілого світу, бо тільки вони несуть в собі порятунок і живу, цілющу силу для скривдженої та знівченої нашої батьківщини. Усіх інших концепцій державности дійсність не виправдує, а політична практика поволі викидає їх з обігу. І в міру цього виправ-

дання „Платформи“ Р.-Д. Партії, наростала кількіснь її членів, поширювались її впливи, розвивалось і ускладнялось її внутрішнє життя та зовнішні політичні відносини. А втім, певні факти міжнародного порядку, внутрішній хід життя українського взагалі, партійного зокрема — виявили потребу пристосування редакції тих чи інших точок „Платформи“ до нових умов та подій життя на Україні та по-за її межами, конкретнішого та детальнішого формування тих самих ідей, а в цілому—необхідність систематичнішого розподілу матеріялу, викладеного в „Платформі“. Тому друге видання „Платформи“ складається з двох частин: першої, що в ній викладено державні, національні, соціальні та економічні принципи партійної платформи; й другої, що складатиметься з практичного пристосування зазначених принципів до української дійсности у формі більш-менш детально розроблених політичних монографій чи підготованих до громадської дискусії проєктів. Ся друга частина виходитиме пізніше окремими збірниками.

Радикально-Демократична (С.-Ф.) Партія, характером своєї платформи, займає становище середнє між іншими українськими партіями. Таке становище в певній мірі покладає на нашу партію та полегчує їй завдання політичного посередництва між іншими партіями. Тому Р.-Д. (С.-Ф.) Партія має входити в контакт та співробітництво, на гаслах національно-державних, з національно-творчими українськими партіями та громадськими організаціями для утворення єдиного українського національно-державного фронту.

ПЕРЕДМОВА ДО ПЕРШОГО ВИДАННЯ ПЛАТФОРМИ.

Останній конгрес партії Українських Рад.-Демократів, рішенням якого змінено стару назву партії, що існувала на Великій Україні; в ріжних модифікаціях, кілька десятиліть, відбув свою працю, засвоїв нову назву (Укр. С.-Ф. Партія) та виробив нову програму партії в переломовий час (літо 1917 р.) українського національного, соціального та державного життя, коли всі чинні елементи українського народу знаходились у стадії несталости та неозначенности.

Тому нова назва партії в скорому часі перестала відповідати як об'єктивному стану річей, так і суб'єктивним почуттям і настроям у партії, а на-вні, зокрема закордоном, викликала тяжкі непорозуміння. Тому далі де-які точки нової програми майже одразу змертвіли, не виконувались, а де-в-чому стали навіть наявним анахронізмом, що яскраво виявилось на партійних конференціях 1918-1920 р.р., на зборах окремих груп партії та її Закордонного Бюро.

Зваживши вищезазначені факти, зваживши і те, що наші товариші по партії, переважна більшість яких зосталась на батьківщині, по силі сучасних політичних умов на Україні, не мають ніякої можливости виявити ні своїх думок, ні своєї конструктивної праці, через що цей обов'язок силою річей спадає на нас, їх закордонних товаришів,—група членів партії в Чехословаччині, за згодою Закордонного Бюро, постановила:

По-перше, повернутися до давньої, незабутньої, традиційної назви — Українська Радикально-Демократична Партія, уживаючи поруч з нею, до скликання партійного конгресу, стару назву (с.-ф.)

По-друге, скориставшись об'єктивними умовами закордонного становища, що дає можливість вільної, незалежної думки; обрахувавши цілий досвід як старих, так і новітніх демократичних держав

(в одній з яких—взірцевій—група перебував); зваживши також цілу минулу політичну, національну та соціальну традицію України, її революційну добу та сучасну реальність,—група партії вирішила встановити державні, національні, соціальні та економічні точки нової партійної платформи, що на їх основах члени та групи партії могли би працювати за кордоном, до часу повороту на Україну, і на Україні після повороту на батьківщину, до часу скликання всеукраїнського конгресу партії.

Прага, 1923 р.

1. ГАСЛО ПАРТІЇ.

Основним гаслом партії, при вирішенні всіх державних, національних, соціальних та економічних справ і питань мусить бути засада:

Нація—вища за класи,
Держава—вища за партії.

II. НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ.

Боротьба українського народу за свою державну незалежність ще не завершилась. Усі верстви української національності, всі складові частини її вклали до цієї боротьби всі свої сили, ведучи її в різних напрямках та різними засобами. Тому, стоячи на ґрунті фактичних здобутків у цій сфері; констатуючи, що ідеал державної незалежності став фактом і що цей факт історично закріплений, як з середини (утворенням української незалежної держави), так і назовні (визнанням чужоземними державними чинниками), партія вважає усяке збочення з цієї державної позиції, з погляду практичного—національною деструкцією, з погляду принципіального—національною зрадою.

III. ДЕРЖАВНА СТРУКТУРА.

Українська держава мусить бути збудована, як демократична республіка з парламентарним ладом, з загальним виборчим правом, з рівними правами громадян, з децентралізацією центральних установ та з наближенням їх до населення, з федеральним ладом самоврядування.

Громадські права мусить бути збудовано на принципах охорони державою прав кожної людини на життя, на честь, на освіту, на працю, на продукти праці, на родинне життя, на забезпечення у випадку інвалідности, на забезпечену старість, на активну участь в громадському і державному життю, що мусить бути досягнене забезпеченням волі руху, волі усного і друкованого слова, волі зборів та угруповань, тілесної незайманости, незайманости кореспонденції та помешкання.

В переходовий час окупації нашої батьківщини, поки, в умовах національного поневолення, народня воля не може свobodно виявитися та внести ті чи інші зміни в державну структуру Української Народньої Республіки, партія вважає за єдино слушну тактику в справі державній традиційно додержувати ту форму державности, на якій

припинилася, чужинецькою окупацією, державність на українській землі та яку заховано на чужині, а саме—форму УНР. Разом з тим партія визнає легальність уряду УНР на еміграції.

IV. ЗАКОРДОННА ПОЛІТИКА.

Закордонна політика Української Республіки має базуватись на принципах модерного міжнародного права. Тому партія буде змагатись, щоб Українська Республіка вступила до Ліги Націй, працюючи в ній, поруч з усіма іншими державами: над стабілізацією мирних міжнародних відносин на морях і на суходолах, над консолідацією мирних звязків поміж народами цілого світу, над усталенням принципу мирного вирішення усіх можливих міжнародних конфліктів. Визнаючи принцип самоозначення народів та відокремлених областей, партія буде змагатись, щоб Українська Народня Республіка усі свої сперечання з сусідами що до державних кордонів вирішила шляхом плебісциту під контролем Ліги Націй чи інших міжнародних організацій.

Усі свої культурно-просвітні, соціально-економічні та інші відносини до всіх держав, як Європи, так і цілого світу, УНР має встановити, дотримуючись принципу взаємної рівноправности та справедливої взаємної сприяливости, передаючи усі сперечання на ґрунті цих зносин на рішення Ліги Націй чи Третейського Міжнародного Суду взагалі.

Одночасно з тим, зважаючи на великі специфічні інтереси українського народу, звязані з його географічним тяготінням до Чорного моря, партія буде змагатись, щоб Українська Народня Республіка на-в'язала якомога тісні та дружні, політичні та економічні звязки з державами, що лежать у Чорноморському басейні, користуючись для того визнанням Лігою Націй принципом так званих регіональних договорів.

V. ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА.

Партія в своїй економічній політиці ставить собі завданням всебічний та найширший розвиток продукційних сил українського народу з максимальним використанням тих природних багатств, які є в його розпорядженню, з одночасним також дотриманням найбільш можливого, в сучасний період народнього господарства, справедливого розподілу тих, що продукуються, цінностей серед різних верств населення української держави.

Для здійснення та переведення в життя цього основного завдання партія вважає за необхідне виробити таку систему державних, громадських засобів, які в однаковій мірі сприяли б як найширшому розвитку сільського господарства, індустрії та торгівлі в їх гармонійній комбінації і на ґрунті як-найбільшого розвитку продукційної самодіяльности населення, волі його промислової ініціативи й свобідного виявлення його творчих сил з систематичним та послідовним захистом справедливих інтересів усіх верств, що беруть участь в господарчому процесі.

А. Земельна справа та сільське господарство.

У даній історичний момент головною верствою українського на-

роду в селянство, з якого фактично формуються інші суспільні верстви, потрібні для нормального існування українського громадянства і для розвитку національного, державного й соціального життя України. Через те селянству має бути дано можливість всебічно й до кінця виявити своє значіння в життю нації, і така можливість має бути забезпечена в першу чергу відповідною аграрною політикою та найширшою постановкою освіти.

Вважаючи земельну справу на Україні за найважливішу підвалину добробуту української нації, у своїй переважній більшості хліборобської; маючи на увазі, що хліборобство довший час буде головною базою економічного та культурного розвитку української держави та забезпеченням її фінансового господарства; що тільки відповідне нашим національним інтересам розв'язання земельної справи, коли українська земля знаходитиметься в українських руках, може гарантувати українській державі незалежність,—партія в земельній справі ставить такі домагання:

1. Земельні відносини на Україні мають базуватися на принципі приватної власності на землю, як зазначено нижче.

2. Земельну власність на Україні має бути обмежено певними нормами, які мають сприяти зміцненню та поширенню продуктивного трудового господарства.

3. Норми ці мають обмежувати вільний перехід з рук до рук як по продажу, так і по спадщині. Ріжні для окремих районів України, вони встановлюються законом і змінюються, при їх невідповідності новим умовам життя, так само законодавчим порядком.

4. На державні та громадські установи має бути покладено обов'язок дбати; а) про систематичне впорядкування землекористування за допомогою землевпорядковуючих органів для утворення найбільш відповідних для хліборобської продукції форм землекористування; б) про систематичну внутрішню колонізацію українськими хліборобськими елементами та в) про забезпечення можливості лишкам хліборобського населення переселятися по інших країнах на вільні землі.

5. Для забезпечення хліборобства дешевим кредитом, для регулювання мобілізації землі та для ~~переходу~~ переходу її до рук найменш заможного населення має бути утворено державний гіпотечний банк.

6. Вважаючи, що справа землерозподілу це лише один з елементів економічної політики що-до сільського господарства та що не менше, а в сучасний момент навіть більше, значіння має також підвищення сільсько-господарської продукції та інтенсифікації хліборобства, партія особливо дбатиме: а) про як-найширшу систему громадської агрономії та про поширення агрономічної освіти; б) про забезпечення хліборобського населення ріжними формами кредиту; в) про поширення на підвалинах вільної самодіяльності ріжних форм сільсько-господарчої кооперації.

7. Зазначивши головні та провідні точки що-до економічної політики в земельній справі та в сільському господарстві, партія вважає за необхідне: а) затримання переведеної націоналізації підземних цінностей, лісів та вод, а також тої частини землі, що залишилася в державному розпорядженню (державний земельний фонд); б) при-

знання сучасного землерозподілу поміж тими хліборобами, що в даний час оброоляють землю своїми силами, з легалізацією їх земельних прав без всяких виплат за землю, лише з оплатою за праці для землевпорядкування; в) ліквідацію тих боргів, що були на землі і що мусять, з мотивів міжнародніх, бути виплаченими, переводити в порядку державної земельної гіпотеки.

Б. Ф і н а н с и , п р о м и с л о в і с т ь т а т о р г о в л я .

Сучасний момент характеризується на Україні економічною руїною, фінансовим знесиленням населення та занепадом промислової й торговельної його діяльності. Силами самого населення, без допомоги чужоземного фінансового та індустріально-технічного капіталу, економічний розвиток України налагоджений бути не може. Між тим дальший розвиток продукційних сил України та добробут її населення вимагають постійного й систематичного поширення індустрії та промисловости з метою вбирання в себе лишків хліборобського населення, яке не може корисно приложити до землі свою працю, та для утворення внутрішнього ринку, що в свою чергу сприяв би інтенсифікації та підвищенню продуктивности сільського господарства. Такої постійної та систематичної індустріалізації країни вимагають також природні ресурси України з її величезними запасами вугілля, ріжних руд та інших природніх багатств.

Не зважаючи на те, що приплив закордонного капіталу в його ріжних формах можливий лише при умові додержання державою своїх попередніх зобов'язань, партія стоючи на ґрунті заяв, оголошених повноважними представниками УНР, вважає, що українська держава має входити в переговори що-до ліквідації відповідної частини фінансових зобов'язань, які було прийнято владою російської держави до 7 листопаду [нов. ст.] 1917 р.

Що-до окремих завдань економічної політики партія ставить такі вимоги і дезидерати:

1. Встановлення сталої валюти з національною грошовою одиницею г р и в н е ю , що має бути забезпечена як усім державним майном, так і спеціальним фондом, утвореним за рахунок закордонних позик.

2. В основу податкової системи має бути покладено прогресивно-подоходне оподаткування. Разом з тим партія припускає також і користування посередніми податками з умовою, щоб при тому не порушувалися інтереси трудових мас населення.

3. Відносно індустріальної політики партія вважає доцільним триматися шляху раціонального та послідовного протекціонізму з тим, щоб у першу чергу забезпечити розвиток промисловости, спрямованої на перероблення сільсько-господарської сировини [цукрової, горільчаної, броварної, млинарства, шкіряної і т. и.], а також металеві та гірничі, з метою найкращого використання природніх багатств України.

4. В інтересах як-найширшого розвитку промисловости та індустріалізації країни потрібно всемірне авансування приватної ініціятиви як з боку місцевих підприємців, так і закордонних з уживанням методу концесій, особливо полекшення заснування ріжних акційних підприємств з участю держави.

5. Поруч з тим має бути утворено умови, за яких українська кооперація могла би також виявити планомірну діяльність в інду-

стріально-промислового відродженню країни, але без права яких-будь монополій та на підвалинах здорової економічної самодіяльності.

6. Як-найширшу увагу мусить бути звернено також на забезпечення країни різного роду шляхами і в першу чергу залізничими. Визнаючи за найбільш доцільне удержавлення залізниць, не треба також відмовлятися в цій галузі господарства від співробітництва з приватним капіталом, особливо що-до проведення нових колій, ремонту рухомого інвентаря та організації різних підсобних установ. Що-до місцевих шляхів, то тут мусить бути найширше авансовано місцеві органи самоврядування на ґрунті американської практики та системи.

7. Визнаючи за найдоцільніший та найповідніший інтересам сучасного господарства України принцип вільної торгівлі як у внутрішньому, так і зовнішньому товарообміні, партія в той же час вважала б доцільним зберегти державну хлібну торговельну монополію для експорту, як один з найважливіших фінансових та економічних ресурсів країни.

8. Ставлячи загальним завданням торговельного зовнішнього обміну досягнення активного балансу, партія вважає, що державна митна політика мусить бути заснована на нормальних торговельних договорах по типу найбільш сприятливого відношення та з такими митними ставками, що охороняли б національну промисловість і регулювали б довіз люксових товарів.

VI. РОБІТНИЧА СПРАВА.

Прагнучи до найбільш можливої індустріялізації країни та до розвитку різних галузів промисловости, партія приймає на увагу значіння в суспільному життю та господарчому розвитку робітничої верстви різних категорій та професій. Відкидаючи рішуче які-будь претензії одної верстви на упривілейоване становище в суспільстві та в соціальному ладі і визнаючи для всіх громадян однакові права особи та господарчої діяльності, партія разом з тим вважає за особливий обов'язок для себе захист інтересів тих верств, які з причин культурної та просвітньої відсталости, через неможливість та інші причини не можуть використати в повній мірі благ демократичного ладу для підвищення свого добробуту і мусять жити з продажу своєї фізичної чи інтелектуальної праці.

З цією метою партія ставить завданням встановити такі умови праці, які в повній мірі забезпечували б кожному робітникові можливість переходу на становище власника та організатора продукції, коли він має на те здібності, а робітничим масам той рівень культурних умов, що відповідає вимогам соціальної справедливости. Ці умови визначаються: 1) безплатною професійною освітою різних ступнів для дітей робітничої верстви та дорослих робітників; 2) широкою державною допомогою в організації робітничих осель-садів; 3) охороною нормального робітничого дня та санітарних і гігієнічних умов праці в підприємствах; 4) свободою професійних робітничих об'єднань, страйків та страхуванням на випадок інвалідности і старости, а також інших способів соціального забезпечення.

Ставлючи ці вимоги що-до робітничої справи, партія одночасно з тим дбатиме про те, щоби робітнича верства у нас була національною, а не зайшлою, як це маємо досі.

VII. ПРОСВІТНІ СПРАВИ.

Даний історичний момент характеризується культурним знесенням українського населення та занепадом просвітньої праці як шкільної, так і поза-шкільної.

Тому найбільші зусилля держави мусить бути спрямовано на встановлення широкої сітки української школи як загальної, так і спеціальної всіх її ступнів на цілій території України, на поширення дошкільного виховання та позашкільної просвітньої діяльності серед широких верств українського населення. Тому також спеціальні заходи держави мусить бути спрямовано на охорону, оживлення та розвиток існуючих вже культурних сил, культурної праці та культурних установ. У цій праці, як допомоговою силою, держава мусить скористатись творчою ініціативою як окремих громадян та громадських угруповань, так і особливо чинною співпрацею самоурядових одиниць усіх ступнів і типів.

Крім того, на перші часи, до встановлення нормального стану річей, держава мусить вжити заходів до приміщення найбільшої кількості української молоді по європейських школах різних типів і ступнів, щоб допомогти прискореному процесу культурного відродження української нації.

З погляду українських інтересів партія з почуттям найбільшої подяки звертає увагу на надзвичайно важливу допомогу, яку українці дістають од Чехословацької Республіки, і висловлює певність, що сей факт братнього зрозуміння наших потреб стане основою для взаємної доброзичливості надалі—і в добрі, і в лихі часи.

VIII. РЕЛІГІЙНІ СПРАВИ.

Даний історичний момент характеризується великим піднесенням живої релігійної творчості в широких масах українського населення.

Вважаючи цей факт позитивним для української національно-державної справи, партія буде домагатись, щоб держава, не порушуючи ні в чому релігійної рівноправності своїх громадян, утворила для української автокефальної церкви сприятливі життєві та правні умови.

IX. СПРАВА НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШОСТЕЙ.

Національні меншості, що живуть здавна на українській території, користуються повною громадською та політичною рівноправністю. Культурно-національні права меншостей забезпечуються державою відповідно до принципів сучасного міжнародного права.

X. ВІЙСЬКОВА СПРАВА.

Для охорони своєї чести, незалежності та справедливих інтересів українська держава мусить мати відповідної сили армію та флоту. Для утворення армії та флоту мусять бути використані, в той чи інший спосіб, всі громадяне держави, здатні до служби в самому війську чи в підсобних для військової справи організаціях.

Прага. 1926.

Tiskárna B. Vančury v Poděbradech.